

УДК 351.851:352:37.01'013/014(477.42)

О. В. Пастовенський,

кандидат педагогічних наук, начальник

(Управління освіти і науки Житомирської облдержадміністрації)

АНАЛІЗ ШЛЯХІВ ЗДІЙСНЕННЯ ТА РЕЗУЛЬТАТІВ ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОЇ РОБОТИ З РОЗВИТКУ ГРОМАДСЬКО-ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ЗАГАЛЬНОЮ СЕРЕДНЬОЮ ОСВІТОЮ В РЕГІОНІ В УМОВАХ ЧИННОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ

У статті проаналізовано основні шляхи здійснення та результати експериментальної роботи з розвитку громадсько-державного управління загальною середньою освітою в регіоні в умовах чинного законодавства України. Зроблено висновок, що на сучасному етапі розвиток громадсько-державного управління загальною середньою освітою найефективніше здійснюється в освітніх округах на основі спільної участі в управлінні округами професійних освітянських об'єднань, батьківських і учнівських організацій, незалежних громадських структур та органів місцевого самоврядування.

Ключові слова: експериментальна робота, громадсько-державне управління, загальна середня освіта.

Постановка проблеми. Зміни в суспільно-політичному житті, розвиток місцевого самоврядування, соціальних і освітніх мереж в Україні зумовлюють необхідність нової освітньої політики, демократизацію та децентралізацію управління галуззю, поступове перетворення жорсткого субординаційного управління на гнучке і мобільне, впровадження нових, відкритих, демократичних моделей управління освітою, які повинні мати як державно-громадський, так і громадсько-державний характер. Однак дотепер ще недостатньо повно досліджено шляхи практичного упровадження громадсько-державного управління (ГДУ) загальною середньою освітою (ЗСО) в регіоні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання поєднання діяльності державних і громадських структур в управлінні освітою досліджували Н. Акінфієва, В. Бочкарьов, В. Грабовський, В. Гусаров, Л. Даниленко, Г. Єльнікова, О. Зайченко, Л. Калініна, Л. Каменщикова, В. Князев, Ю. Конаржевський, Т. Лукіна, Н. Протасова, Т. Шамова та інші.

Метою даної статті є аналіз шляхів здійснення та результатів експериментальної роботи з розвитку громадсько-державного управління загальною середньою освітою в регіоні в умовах чинного законодавства України.

Виклад основного матеріалу. Як відомо, під педагогічним експериментом науковці розуміють метод пізнання, за допомогою якого досліджуються педагогічні явища, факти, досвід [1], спеціальну організацію педагогічної діяльності вчителів і учнів з метою перевірки і обґрунтування заздалегідь розроблених теоретичних припущень або гіпотез [2: 24], активне втручання дослідника в педагогічне явище, яке вивчається ним з метою відкриття закономірностей і зміни існуючої практики [3: 21] тощо.

Проблеми методології педагогічних досліджень, організації педагогічного експерименту розглядають в наукових працях такі зарубіжні та вітчизняні учені, як Дж. Глас, Д. Кемпбелл, Дж. Стенлі, І. Д. Андреев, С. І. Архангельський, Г. Г. Белоногов, І. В. Блауберг, Г. Г. Ващенко, Г. В. Воробйов, Б. С. Гершунський, В. І. Журавльов, В. І. Загвязинський, Л. М. Калініна, Н. В. Кузьміна, В. І. Міхєєв, В. П. Мізинцев, П. І. Образцов, О. І. Піскунов, Л. З. Румшинський, Я. Скалкова та ін.

Як зазначає Г. Г. Ващенко, експеримент дає можливість робити спостереження в такій кількості й протягом такого часу, як це потрібно для досконалого вивчення явища. В експерименті є змога розкласти явище на його складові елементи і вивчати кожен із них зокрема [4: 123].

Експериментальна робота з розвитку громадсько-державного управління загальною середньою освітою на Житомирщині впродовж 2011-2013 рр. здійснювалася на базі освітніх округів, оскільки, як показує досвід, саме освітні округи за умов чинного законодавства надають для цього найкращі можливості.

У 2013 р. в області функціонувало 78 освітніх округів. Відповідно до регіональної програми "Освіта Житомирщини" на 2011-2015 рр. робота з їх створення продовжується.

Водночас, починаючи з 2011 р., основна увага в регіоні звертається на підвищення ефективності роботи освітніх округів на основі удосконалення управління ними за рахунок розширення участі громадських структур в управлінській діяльності.

Для організації експериментальної роботи у даному напрямі на основі договору про співробітництво між Інститутом педагогіки НАПН України та управлінням освіти і науки Житомирської обласної державної адміністрації на 2011-2016 рр. було видано наказ управління освіти і науки від 23.02.2011 р. № 37 "Про організацію науково-дослідницької роботи".

Відповідно до наказу на базі загальноосвітніх навчальних закладів Житомирської області з 1 березня 2011 р. по 1 березня 2016 р. організована експериментальна робота з теми: "Теорія і технологія організаційних та економічних механізмів управлінської діяльності загальноосвітніх навчальних закладів в умовах модернізаційних змін".

Завданнями експерименту є дослідження розвитку організаційних та економічних механізмів управління загальною середньою освітою регіону в умовах модернізаційних змін; розроблення і впровадження в умовах чинного законодавства України механізмів розвитку громадської складової в управлінні загальною середньою освітою, зокрема, освітніми округами.

Саме це дає можливість упроваджувати в освітніх округах узгоджену освітню політику громадських і державних суб'єктів управління в інтересах людини, громади і держави на основі демократичних процедур самоуправління й співуправління із забезпеченням пріоритету прав громадськості та обов'язковим врахуванням державних інтересів, забезпечувати децентралізацію і деконцентрацію управління, передачу функцій управління від державних структур до освітянських, громадських і самоврядних, розширення їх мережевих взаємодій.

Упродовж 2011-2013 рр. розроблялися і впроваджувалися механізми громадсько-державного управління загальною середньою освітою в регіоні, зокрема щодо делегування управлінських повноважень від державних до громадських структур на основі розвитку освітніх округів; активізації діяльності органів місцевого самоврядування; удосконалення моделей співпраці органів управління освітою з батьківськими та учнівськими організаціями, громадськими структурами.

У цей період було проведено десятки обласних семінарів-практикумів, круглих столів, засідань обласних творчих груп у Володарсько-Волинському, Любарському, Новоград-Волинському, Черняхівському районах і м. Житомирі, м. Сарни Рівненської області, засідання колегії обласного управління освіти і науки, районних і міських відділів і управлінь освіти з питань організації роботи освітніх округів та удосконалення управління ними.

У травні 2011 р. на базі освітніх округів Черняхівського району Житомирської області за участю Міністра освіти і науки України пройшов Всеукраїнський семінар начальників регіональних управлінь освіти і науки "Освітні округи: досвід, проблеми, перспективи розвитку". На семінарі було підтверджено, що освітні округи є важливими кроками у розвитку громадсько-державного управління загальною середньою освітою, і схвалено діяльність освітян Житомирщини в даному напрямі.

Важливим етапом у здійсненні експериментального дослідження став наказ управління освіти і науки облдержадміністрації від 29.03.2013 р. № 131 "Про організацію та проведення дослідно-експериментальної роботи регіонального рівня на базі дошкільних та загальноосвітніх навчальних закладів Житомирської області у 2013-2015 роках", який було видано з метою оптимізації дослідно-експериментальної роботи дошкільних та загальноосвітніх навчальних закладів Житомирської області відповідно до наказу Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 30.11.2012 року № 1352 "Про внесення змін до Положення про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності у навчальних закладах".

Наказом визначено список освітніх округів для проведення впродовж 2013 року дослідно-експериментальної роботи "Шляхи підвищення ефективності громадсько-державного управління освітніми округами": Селянщинський освітній округ Черняхівського району, Новоборівський – Володарсько-Волинського, Ярунський – Новоград-Волинського районів.

Модель громадсько-державного управління загальною середньою освітою, яка експериментально перевірялася на базі згаданих освітніх округів, передбачає, що рада освітнього округу здійснює управління ним на основі співпраці з окружними педагогічною (методичною) радою, батьківською радою (комітетом), учнівською радою (комітетом, шкільним парламентом), піклувальною радою (комітетом), радою місцевого самоврядування, які, в свою чергу, співпрацюють з окружними методичними об'єднаннями, школами педагогічної майстерності, творчими групами, асоціаціями педагогів тощо (освітняни); школами молодих батьків, батьківським всеобучем, клубами, шкільними батьківськими комітетами і т. ін. (батьки); учкомами шкіл, радами наукових і спортивних товариств, молодіжними клубами, асоціаціями тощо (учні); творчими спілками, об'єднаннями роботодавців, жіночими, ветеранськими радами, благодійними фондами, громадсько-патріотичними об'єднаннями (громадськість); виконавчими комітетами, депутатськими комісіями та окремими депутатами (міське самоврядування).

Як підтвердив експеримент, цього можна досягти на основі спільної участі в управлінні освітніми округами професійних освітянських об'єднань, батьківських і учнівських організацій, незалежних громадських структур та органів місцевого самоврядування в процесі реалізації ними функцій універсального управлінського циклу (інформаційно-діагностичної, інтегративно-моделювальної, організаційно-координаційної, контрольної-експертної, координаційно-коригувальної та інформаційно-діагностичної) [5].

При цьому мають застосовуватися також "демократичні" форми і методи управління – конференції, "круглі столи", програмно-цільовий метод, метод експертних оцінок тощо.

Висновки та перспективи. Як показали результати, під час експериментальної роботи порівняно легко реалізувалася запропонована нами модель щодо участі в громадсько-державному управлінні освітніми округами професійних об'єднань педагогів, трохи складніше – батьківських і учнівських організацій. А щодо участі в управлінні округами громадських і самоврядних структур – тут існували об'єктивні і суб'єктивні труднощі, пов'язані з недостатнім рівнем розвитку громадських структур, "бюджетним" відчуженням самоврядування сіл, селищ і міст районного значення від закладів ЗСО, невисокою активністю частини сільських голів і депутатів місцевих рад тощо, які в окремих округах вирішити повністю так і не вдалося.

Тому досягнути високого рівня впровадження ГДУ ЗСО загалом в країні (а не на окремих територіях за рахунок ентузіазму освітян та сприяння активних громадських і самоврядних структур) можна лише на основі забезпечення належних соціально-економічних і правових умов: здійснення адміністративно-територіальної реформи як впорядкування територіального поділу із наділенням громад реальними ресурсами і повноваженнями в сфері ЗСО та проведення на основі принципу субсидіарності модернізації законодавства, що стосується загальної середньої освіти (Конституції України, законів України "Про місцеве самоврядування в Україні", "Про освіту", "Про загальну середню освіту" тощо).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Скаткин М. Н. Методология и методика педагогических исследований : В помощь начинающему исследователю / М. Н. Скаткин. – М. : Наука, 1986. – 152 с.
2. Харламов И. Ф. Педагогика / И. Ф. Харламов. – М. : Высшая школа, 1990. – 596 с.
3. Кушнер Ю. З. Методология и методы педагогического исследования : [учебно-методическое пособие] / Ю. З. Кушнер. – Могилев: МГУ им. А. А. Кулешова, 2001. – 66 с.
4. Ващенко Г. Г. Загальні методи навчання : [підручник для педагогів] / Г. Г. Ващенко – К. : Всеукраїнське Педагогічне Товариство ім. Г. Ващенко, 1997. – 410 с.
5. Пастовенський О. В. Функції громадсько-державного управління загальною середньою освітою / О. В. Пастовенський // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців : методологія, теорія, досвід, проблеми // Зб. наук. пр. – Випуск 35 / [редкол. : І. А. Зязюн (голова) та ін.]. – Київ-Вінниця: ТОВ фірма "Планер", 2013. – С. 43–48.

REFERENCES (TRANSLATED & TRANSLITERATED)

1. Skatkin M. N. Metodologiya i metodika pedagogicheskikh issledovaniy : V pomoshch nachinayushchemu issledovatelyu [Methodology of Pedagogical Studies : in the Assistance to the Beginning Researcher] / M. N. Skatkin. – M. : Nauka, 1986. – 152 s.
2. Kharlamov I. F. Pedagogika [Pedagogy] / I. F. Karlamov. – M. : Vysshaya shkola, 1990. – 956 s.
3. Kushner Yu. Z. Metodologiya i metody pedagogicheskogo issledovaniia [Methodology and Methods of Pedagogical Studies] : [uchebno-metodicheskoe posobie] / Yu. Z. Kushner. – Mogiliov : MGU im. A. A. Kuleshova, 2001. – 66 s.
4. Vashchenko G. G. Zagalni metody navchannya [General Methods of Teaching] : [pidruchnyk dlya pedagogiv] / G. G. Vashchenko. – K. : Vseukrayinske Pedagogichne Tovarystvo im. G. Vashchenka, 1997. – 410 s.
5. Pastovenskyy O. V. Funktsiyi gromadsko-derzhavnogo upravlinnya zagalnoyu serednioyu osvitoyu [Functions of Civil State Management of General Secondary Education] / O. V. Pastovenskyy // Suchasni informatsiyini tekhnologiyi ta innovatsiyini metodyki navchannya u pidgotovtsi fakhivtsiv : metodologiya, teoriya, dosvid, problemy // Zb. nauk. pr. [Collection of Scientific Works]. – Vypusk 35 / [redkol. : I. A. Zyazyun (golova) ta in.]. – Kyiv-Vinnitsya : TOV firma "Planer", 2013. – S. 43–48.

Матеріал надійшов до редакції 20.01. 2014 р.

Pastovenskyy A. V. Analiz putey osushchestvleniya i rezultatov eksperimentalnoy raboty po razvitiyu obshchestvenno-gosudarstvennogo upravleniya obshchim srednim obrazovaniem v regione v usloviyah deystvuyushchego zakonodatelstva Ukrainy.

V stat'ye proanalizirovany osnovnyye puti osushchestvleniya i rezultaty eksperimentalnoy raboty po razvitiyu obshchestvenno-gosudarstvennogo upravleniya obshchim srednim obrazovaniem v regione v usloviyah deystvuyushchego zakonodatelstva Ukrainy. Sdelan vyvod, chto na sovremenном этапе развитие obshchestvenno-gosudarstvennogo upravleniya obshchim srednim obrazovaniem naibolee effektivno osushchestvlyetsya v obrazovatelnykh okrugakh na osnove obshchego uchastiya v upravlenii okrugami professionalnykh pedagogicheskikh ob'edineniy, roditel'skikh i uchenicheskikh organizatsiy, nezavisimyykh obshchestvennykh struktur i organov mestnogo samoupravleniya.

Ключевые слова: экспериментальная работа, общественно-государственное управление, общее среднее образование.

Pastovensky O. V. The Analysis of the Ways of Realization and Results of the Experimental Work Concerning the Development of the Regional Public and State Secondary Education Management in the Conditions of Current Legislation of Ukraine.

The basic ways of realization and results of the experimental work concerning the development of regional public and state secondary education management in the conditions of current legislation of Ukraine are analyzed in the article. The conclusion is made, that on contemporary stage the development of the public and state secondary education management is the most effective in the educational districts on the basis of the general participating in the management of professional pedagogical associations, paternal and students organizations, independent public structures and the organs of local self-government.

Key words: experimental work, regional public management, state secondary education.